

Gjerdestolper gjennom livet

«Det er det livet handler om: Liverpool og fotball.»

Geir Kristoffersen, forskalingsnekker og varaordfører, Myre i Vesterålen

Her jeg står på utsida og titter nysgjerrig inn på supporterkulturen, synes jeg det er litt rart at man blir helt psykisk utlada av å se en fotballkamp, sjøl på tv! Jeg blir nemlig fortsatt mest søvning og rastløs, som i barndommen.

Jeg bestemmer meg for å få psykologhjelp for å komme til bunns i dette. Og ikke minst prøve å finne ut av hva fotball gjør for og med sine tilhengere. Jeg tar kontakt med Arne Vikan, professor i klinisk psykologi ved NTNU i Trondheim.

Han har gjennom et langt yrkesliv som praktiserende psykolog, undervisende og forskende professor, opplevd menneskesinnets mange varianter. Arne Vikan er så glad i fotball at han la forskningsåret sitt til Brasil ene og alene fordi han var tiltrukket av den lidenskapelige og mesterlige brasilianske fotballen. Det har resultert i betydelige forskningsbånd mellom Trondheim og Brasil. I tillegg har Vikan alltid vært interessert i engelsk fotball, der Aston Villa har vært laget som hans hjerte har banka litt ekstra for, uten at det har hindra ham i å følge med gode lag som LFC og Manchester United.

Arne sier det er forska lite på hva fotballinteressen egentlig handler om og forklarer:

«Noe av det mest levende er ikke så lett å kvantifisere. De mest fargerike og dypeste fenomener som fotball.»

Han sier at hvis man skal forske på og kvantifisere fotball, er det mange dimensjoner i det. Man kommer ikke dit med måleinstrumenter. Bortsett fra noen, kanskje men du vil trenge andre metoder. Man må bruke bilder og samtaler. Hente fram folks hukommelser for å få en sjanse til å fornemme hva dette handler om. Professoren er likevel ikke i tvil om forklaringa på hvorfor man blir så følelsesmessig revet med:

«Du blir en del av fotballkampen! Sånn er det alltid med fotball. Når du ser på, er du aldri objektiv. Det å se er å delta. Det trekker ut så mange følelser hos tilskueren. Rosenborg har jo hatt slagordet med at fotball er følelser. Og når en tenker etter er fotball følelser.»

Psykologen kaller det en følelsesmessig reise å se på fotball. Først blir du overraska, så blir du kolossalt glad, deretter blir du veldig skuffa, kanskje blir du kjempesint, så blir du lei deg. Etterpå blir du forbausa, og sånn går det gjennom en hel kamp. Du lever deg oppi det. Derfor går det an å si at fotball er å leve i.

«Når du ser en fotballkamp, lever du veldig intenst med mange sider av deg selv. Det er ikke slik at du har interesse for fotball som du interesserer deg for gamle mynter! Det er ikke på det nivået. Når du følger en kamp, lever du med i kampen samtidig. Du er der ute og sparker ballen òg, sjøl om du ikke har erfaring som spiller. En ball er noe universelt. I hodet ditt er du på banen og sparker ballen. Du lever deg helt inn i spillet mens du ser. Så du har ikke interesse for fotball, du lever fotball! Det vil jeg kanskje insistere på!»

Det at man lever seg så intenst inn i fotballen med så mye følelser involvert, gjør at sporten får en helt spesiell funksjon i livet, kan professoren avsløre.

«Først og fremst lager fotballen gjerdestolper for liv. På den måten vil du huske kamper, eller deler av kamper, spillere og enkelte mål. Du husker det fordi det er så mye følelser i det. Sånn får du bretta ut hele den tida du levde i da det skjedde. Kompisene dine, hvor det var, hva som hendte osv.

Et personlig eksempel er å huske de målene Hallstein Hognes smelte inn for Stjørdal idrettslag nedpå grusbanen på Stjørdal, som jeg opplevde som guttunge. Når jeg tenker på det så ser jeg grusen på banen, og jeg hører smellet – jeg er sikker på at det lages ikke slike smell lenger, for den gangen var det lærball.

Så kjenner jeg lukta, for det var på våren. Jeg ser de gule hestehovene, og jeg ser alt styret rundt fotballen. De som heier og er intenst opptatt av dette. Jeg er 10-12 år, og tror at det er de største spillerne jeg noen gang har sett. Og på en måte er de jo det. Halstein Hognes er den beste spilleren jeg har sett. Kan ikke tenke meg noen bedre. Men gjerdestolpen er at dette gir meg tilbake den delen av livet mitt da jeg var ti år.

Så kan jeg huske da Garrincha sendte inn ballen til Vavá, som scora mål på svenskene i 1958, da Brasil slo Sverige 5-2 i VM-finalen. Den sommerdagen husker jeg hvordan det så ut på sjøen. Helt blank. Du kunne gå ned og bade både før og etter kampen.

Sånn er disse gjerdestolpene. Du vet at går du dit, så åpner du opp. Og det tror jeg er en av grunnene til at fotballen er fantastisk. Men det der er bare en del av noe som er mye mer: For når det gir deg sånne avmerkninger i hukommelsen din, så gir det deg en sammenheng i opplevelsen. Det syr sammen livet ditt, det her. Du kjenner deg igjen med fotballen, og du husker bedre.»

Liverpool-legenden Phil Thompson nikker gjenkjennende til professorens tanker om fotball som gjerdestolper gjennom livet.

«Det stemmer! Deter komisk. Viklager alle over at vi ikke har god hukommelse, men vi kan sitte en gjeng med gamle Liverpool-spillere og mimre om kamper: - Husker du den kampen vi

dro på i 1976, og en sier: - Ja, vi ble slått 2-1. Og en annen kar sier: - Nei, det stemmer ikke, vi ble slått 3-1. Husker du ikke, Kevin Keegan scora i det 89. minuttet. Ja, sånn var det!»

Phils kone spør ofte sin mann hvordan han kan huske så langt tilbake. Han svarer at det gjør han bare, uten egentlig å tenke over at det er fotballen som hjelper ham. Fotball er som en minneopptrekker, sier Thompson. Et nytt ord er født.

Det er sterke følelser involvert fra de dagene som fester seg bedre enn andre. «Thommo» forteller hva som er hans to aller sterkeste Liverpool-minner. Han husker begge dagene godt, sjøl om den første hendelsen fant sted for snart et kvart århundre siden:

Først skal vi tilbake til syttitallet. En ung Phil Thompson hadde gått gradene i Liverpool. Det lokale talentet fra det tøffe nabolaget Kirkby hadde som tenåring spilt på reservelaget. På den tida slengte han likevel alltid sitt røde skjerf om nakken og stod på The Kop sammen med broren sin, slik han hadde gjort siden han var tolv.

Han hadde vokst opp i et hjem der pappaen var blå og mammaen var rød, og det var mamma som hadde vunnet kampen om å få Thommo over på rett side. Mammaen var for øvrig litt av en pionér blant de kvinnelige supporterne. Hun pynta seg i kjoler og hatter og gikk på kamp lenge før det var spesielt vanlig å se damer på tribunen.

Sønnen hennes var blitt en like ivrig supporter som fulgte førstelaget tett: «Hele mitt

To All our great Norwegian fans
Keep supporting us.
through thick and thin
Phil Thompson

liv hadde jeg sett FA-cupfinalen på tv og drømt om å få spille på Wembley. Dit kom jeg i 1971 som ung, profesjonell spiller, men spilte ikke da. Vi ble slått 2-1 av Arsenal. Bare det å være der var fantastisk.»

I 1974, tre år etter tapet mot Arsenal, var Phil Thompson tilbake på Wembley med LFC. Denne gangen hadde stortalentet med den store, karakteristiske nesen fått tillit fra start:

«Her var jeg, bare 20 år. Vi spilte mot Newcastle i FA-cupfinalen. Newcastle var et godt og sterkt lag. De hadde en spiller som Malcolm Macdonald på topp. De skulle spise oss opp. De skulle fortære denne unge, magre karen, Phil Thompson og vinne FA-cupen. Men det gjorde vi. Vi spilte fantastisk. Vi vant 3-0, og jeg ble kåra til banens beste spiller i mange aviser. Det var helt vilt.»

Det var ingen liten bragd, for med seg på banen hadde han Ray Clemence, Tommy Smith, Alec Lindsay, Peter Cormack, Emlyn Hughes, Kevin Keegan, Brian Hall, Steve Heighway, John Toshack og Ian Callaghan.

Sju år senere, en vårdag i 1981, skulle bli den andre dagen som skinner sterkere i hukommelsen til Phil Thompson enn de fleste andre dager. Da var han blitt kaptein for Liverpool FC og hadde reist til Paris for å spille finale i Europacupen.

«*The all reds*», Liverpool FC, skulle møte «*The all whites*», Real Madrid, som hadde en fantastisk historie og tradisjon. Vi var de store kongene, det dominerende laget dette året.»

Kampdagen var Liverpools kaptein veldig nervøs. Det fantes ingen mobiltelefoner da, så han fikk ikke roa nervene med å snakke med familien sin. Et par venner hadde kommet fra Spania. De kom til Thompsons hotell, og de gikk en tur i den store hagen som den overdådige solkongen, Ludvig 14. fikk anlagt ved Versailleslottet. Dette lå rett ved siden av hotellet. Vakre fontener. Figurklipte busker og tett, frodig gress.

«Jeg gikk hele tida og tenkte: Vinner vi dette? Skal det bli meg som løfter pokalen, eller blir det kapteinen på det andre laget? Jeg var så nervøs. Det tok helt over konsentrasjonen omkring selve kampen. Men da finalen var i gang, var alle disse tankene borte.

Jeg klarte det. Emlyn Hughes vant med sitt lag pokalen to ganger i 1977 og 1978, så jeg, så Souness, deretter Stevie. Det å vinne 1-0 og være den første opp trappene for å ta imot beviset på at vi var Europas beste fotballag, var litt av en følelse for en ung mann. Jeg var på høyden av karrieren min og fikk lov til å løfte trofeet. Litt av en kveld!»

Dette skjedde onsdag, og kvelden etter dro laget rundt i Liverpool og feira seieren. Siden Thompson var kapteinen, tok han med seg den store premien tilbake til sin stampub i Kirkby torsdagsnatta. Det er et skikkelig røft område.

«Men det er der jeg er fra, der jeg har vokst opp, og jeg elsker stedet. Så jeg tok med meg pokalen hjem. Kan du se for deg ansiktene på folk da jeg kom vandrende inn på «The Falcon» med trofeet? Det var fantastisk. Alle der inne hadde vært i sentrum og sett lagets seiersrunde og var tilbake på puben.»

«Der kommer Thommo med pokalen!» skrek folk av begeistring.

«Men det var sånn det var. Det var ydmykt og menneskelig.»

Thompson var i Istanbul og kommenterte Champions League-finalen for Sky Sports i 2005. Han kan avsløre at en spesiell telefonsamtale fant sted dagen etter at hans hjertelag hadde klart å gjenta suksessen med å bli Europas beste fotballag, og attpå til vinne pokalen til odel og eie etter femte seier.

«Jeg ringte Liverpool-direktør Rick Parry dagen etter og gratulerte. Etter noen gledesutvekslende ord kom styreformann David Moores på tråden. Vi var enige om at dette var helt utrolig, og jeg sa at det var så fantastisk å være del av en slik fotballklubb. Plutselig sier Moores: *-Her er Stevie!* Og da han kom i andre enden måtte jeg si: Unnskyld språket, men *Feels fucking great, doesn't it?*»

Steven Gerrard sa: «Thommo, jeg har sett bilder der du løfter *The European cup* og jeg har alltid lurt på hvordan det er å løfte den, og nå vet jeg det. Det er det største øyeblikket i mitt liv, bortsett fra da babyen min ble født. Dette er så spesielt.»

Det er ikke bare gamle legender som bruker fotballen for å flikke på hukommelsen. Journalisten Einar Kvande fra Surnadal relaterer det meste av årstall ut fra hendelser i LFCs historie. Finaler og slikt. Den første kampen han husker å ha sett var i 1977. Det var et fryktelig minne: FA-cupen på Wembley mot Manchester United, der LFC tapte 2-1.

Uka etterpå var et langt lystigere minne, til tross for en hissig blærekatarr. Da møtte Liverpool Borussia Mönchengladbach i serievinnercupens finale. Einar skulle se kampen, 10 år gammel, og med hyppig behov for dobesøk var det likevel vanskelig å løsrive seg fra fjernsynsapparatet.

«Liverpool vant 3-1, og nattdrakten var ganske våt etterpå, men gutten var glad.»

I 1989 lå Liverpool på toppen av tabellen og skulle avslutte sesongen hjemme på Anfield. Einar kjørte den nesten to timer lange ruta hjem til Surnadal fra Trondheim, fordi naboen hadde vunnet i Lotto og kjøpt seg parabol. De skulle se kampen sammen. Men da Einar kom fram, var det bare snøfokk på tv-en. Kun svarte og hvite prikker. De hørte bare lyden.

«Det var ei tung stund da Michael Thomas scora 2-0 målet for Arsenal på overtid. Det usle målet som avgjorde serien. Det var akkurat ett mål for mye, sånn at Liverpool tapte serien. Da var jeg langt nede. Men hadde det ikke vært for den kampen, hadde jeg ikke huska den kjøreturen og parabolen og hva jeg gjorde.»

Et annet eksempel er 2003. Da spilte Liverpool ligacupfinale i Cardiff på Millennium Stadium mot Manchester United i mars.

«Tre år før hadde jeg vært så lite forutseende at vi fikk en unge i mars. Min eldste sønn er født 2. mars. Det er en dårlig dato, for da er det ofte ligacup-finaler. Bestekompisene mine dro på kampen, mens jeg måtte være hjemme og feire treårsdagen til sønnen min. Liverpool FC vant 2-0, Gerrard og Owen scora målene. Kompisene mine hadde en kjempetur. Jeg tok lærdom av mine feil, og alle familieførøkkelser er heretter lagt til sommeren, for da er det ikke ligaspill. De neste to barna er født i juni, og det er bevisst!»

Einar er ikke så god til å huske bursdager og årstall, men han vet råd:

«Jeg vet at dattera mi er født i 2003 under ligafinalen. Sindre er født året før vi tok *The Treble* i 2001. Alt blir lett å huske når jeg tenker på når Liverpool vant, så regner jeg meg fram til hvor gamle ungene mine er når folk spør! Det blir egentlig slik at jeg relaterer alt til Liverpool FCs historie.»

I mitt møte med Liverpool-supportere fra hele landet, er det én ting som har slått meg: Fansen er utrolig kunnskapsrik. Folk går rundt og bærer på en masse navn på engelske fotballspillere, årstall og kampresultater i toppregionen. Ganske absurd, egentlig. Særlig når du tar i betraktning at mange ikke lenger husker gangetabellen på rams, og der Ohms lov kun er et fjernt minne. Mange av oss må skrive pinkoder til kredittkort sirlig ned og hente dem fram når det kniper.

Noen er rett og slett vandrende leksika over Liverpools prestasjoner gjennom historien. En av dem er Emil Haugom fra Flekkefjord. Han har en helt utrolig hukommelse om Liverpools kampresultater fra han begynte å følge med laget i 1976/77-sesongen.

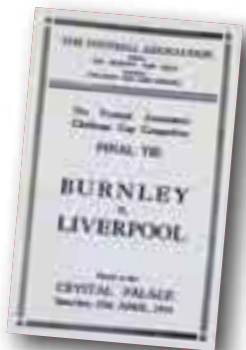
Gjennom en samtale på to og en halv time, der vi snakker om hans omfattende programsamling, ramser han opp en haug med Liverpool-resultater gjennom tidene. Det er kun en eneste kamp han ikke husker resultatet på i farta – og det er en treningskamp mellom de røde og Bryne i 1988. Da skal du vite at han har sveipa innom resultatet fra FA-cupfinalen i 1914 så vel som cupfinalen mellom Arsenal og Liverpool i 1950 (Liverpool tapte 2-0).

Men han har en periode på nittitallet og inn i tusenårsskiftet der han bare husker de aller største kampene Liverpool var med i, for da bodde han i USA. I september 1990 dro han nemlig til Minneapolis for å studere *Agricultural Business Management* på universitetet i Minnesota, og fikk ikke fulgt laget så tett som i Norge, og hadde begrensa tilgang på kampinformasjon. Emil forklarer:

«Jeg må ha hatt en forbindelse med kampen, da husker jeg den. Det betyr at jeg må ha sett resultatet mer enn bare én gang.»

Sånn var det ikke i USA. Internett var den gang fortsatt en kommunikasjonsform for

framtida, og pubene viste mest baseball. Det var kun de største finalene han fikk sett på pub. Derfor så han som regel bare LFC-resultatene én gang. Enten i ei avis dagen etter *hvis* USA Today valgte å trykke det, ellers måtte han vente til Aftenposten eller engelske aviser kom på biblioteket noen dager senere.

«Jeg husker aller best resultatene fra kampene jeg har opplevd selv, enten live, på radio eller tv, eller lest om. Har jeg i tillegg skrevet ned resultatene og eventuelt sett klipp eller kampomtale på internett i ettertid, husker jeg enda bedre.»

Likevel er det resultatene fra Liverpools kamper fra 1976, da han begynte å følge med i barndommen, til slutten av 80-tallet da han gikk ut av videregående, som sitter aller best. For da fulgte han så intenst med på LFC.

De fleste av oss kan jo slite med å huske navn. Emil, med nærmest en matematisk klisterhjerne, er intet unntak. Han har trøbbel med å huske navnet på gamle venner og bekjente. Men navnene på spillere på Liverpool gjennom tidene er en annen sak. De sitter lett tilgjengelig i hjernebarken.

Det var på gymnasen at han begynte sin samlelidenskap. Han begynte å samle på Liverpools kampprogram første halvdel av 80-tallet. Han så Liverpool spille i levende livet hele fire ganger på åttitallet, og en av kampene var den forferdelige og skremmende Heysel-kampen i 1985.

I dag er Emil uføretrygda og har vært mye syk. Igjen følger han laget sitt tett. Mye av dagen går med til å se Liverpool FC på ulike nettstedet og på tv. Han ser alle kampene, og han abonnerer på LFC TV og sitter alltid klar og venter på reprise av målene, som vanligvis kommer rundt midnatt norsk tid.

Han har dessuten tatt opp sin gamle hobby, og han bruker nesten hele trygda si hver måned på sin lidenskapelige samling av Liverpool-kampprogram. 2-3 000 kroner bruker han i måneden på å kjøpe program og komplettere samlinga si. Oversikten over hvilke han har loggføres på håndskrevne lister. Programmene fyller klesskap, skuffer og esker.

Han har et par faste forhandlere i England som han kjøper hos og har brukt mange tellerskritt på, for å lære mer om hvilke programmer som er sjeldne og hvilke som er tilgjengelige.

Han samler på alle finalene og semifinalene i store mesterskap fram til i dag som Liverpool har spilt i: FA-cupen, Ligacupen, Supercupen, samt spesielle hjemmekampprogram fra Anfield.

De eldste programmene er de dyreste, samt der det ble lang reise til bortekamper, og hvor få Liverpool-fans var. Som for eksempel da LFC spilte borte i andre runde av Europacupen mot Trabzonspor i Tyrkia under de strenge innreisekriteriene høsten 1977. Det skal bare ha vært en håndfull røde som slapp inn, og de så Liverpool tape 1-0 fra LFCs innbytterbenk! Banen var i elendig forfatning, dommeren dårlig og Bob Paisley skal ha sammenlikna ballen som ble brukt med ei griseblære. Emil vet bare om seks kopier av det programmet, et av dem er på museet på Anfield. Det skal være verdt et femsifret beløp i norske kroner. Heldigvis vant Liverpool 3-0 i returoppgjøret.

Den ivrige samleren synes det er mye spennende lesning i kampprogrammene. For engelsk fotball har jo hatt en helt annen tradisjon for å fylle programmene med redaksjonelt innhold som intervjuer, historiske tilbakeblikk og statistikker, i tillegg til å gi publikum lagoppstillinga. Og ved de store mesterskapsfinalene er programmene ofte tykke som bøker, gjerne over hundre sider med bilder og tekst.

Samlerlidenskapen har gjort at han har sikra seg alle program fra Liverpools store finaler siden andre verdenskrig.

«Av finalene LFC har spilt gjennom tidene mangler jeg nå bare to program: FA Charity Shield i 1922 og FA-cupfinalen i 1914 da de røde tapte 1-0 for Burnley.»

For nå har han nemlig akkurat fått tak i to svært sjeldne program: Første bortefinalen i UEFA-cupen i 1973, da Liverpool vant 3-0 hjemme og 2-0 borte. Den gangen spilte de både borte og hjemme. (I 1998 gikk man over til bare én finale.) Og den aller mest sjeldne juvelen er fra FA-cup semifinalen mot Aston Villa i 1914 (der Liverpool vant 2-0, kan Emil fortelle bare fra husken). Programmet trodde han aldri han skulle få tak i. Nå ligger det trygt i en bankboks og han kapra det på eBay for 900 pund. Han fikk til og med lov til å kjøpe det på nedbetaling. 150 pund i måneden.

Emil stikker de sjeldne programmene i plastmapper for å bevare dem bedre. Han har lest igjennom de fleste, men noen er bare bladd igjennom, for de er på språk han ikke kan lese.

Det er godt å være en travel Liverpool-supporter:

«Liverpool har hjulpet meg med å fylle tida og få dagene til å gå. Jeg har mye å takke LFC for som har holdt meg oppe i perioder der livet har vært steintøft og vanskelig.»

